

Commissie Indië Monument Almelo

contact@indiemonumentalmelo.nl

www.indiemonumentalmelo.nl

Rekeningnummer : NL80 SNSB 0944 6883 14 t.n.v.

T.M.J. Makel

HERDENKING INDIE MONUMENT ALMELO

HAGENPARK BIJ DE HAGENBORGH

WOENSDAG 14 AUGUSTUS 2019

Dames en heren,

Voordat we beginnen heb ik wat huishoudelijke mededelingen die ik met u zou willen delen.

Het Natuurhus Almelo is bezig om het Hagenpark om te toveren in een Doepark. Omdat zij nog midden in deze ontwikkelingen zitten, ziet het park er helaas nog niet zo verzorgd uit als anders. Wij hebben in samenwerking met het Natuurhus en de gemeente getracht het terrein voor deze herdenking zo goed mogelijk toegankelijk te maken.

Dan wil ik u nu verzoeken, uw telefoon uit te zetten. De herdenking zal over enkele ogenblikken beginnen.

Zoals u ziet staat er achter mij een erewacht opgesteld.

De militaire erewacht wordt gevormd door oude en jonge Almelose veteranen van de vier krijgsmacht delen, leden van Contact Oud- en actief diende Mariniers en staat onder leiding van luitenant-kolonel buiten dienst Bernard Schutte.

Laten we deze herdenking beginnen met het Dodenappél. Dit wordt verzorgd door de leden van de Veteranen Sociëteit Enschede, leden van Contact Oud- en actief diende Mariniers, de heren Dierink, meneer en mevrouw Stegeman en de heren Wolters.

Het Dodenappél is het hardop uitspreken van de namen, van de op het monument genoemde, Almelose militairen die gesneuveld zijn in Nederlands Indië en in Nederlands Nieuw Guinea, in de periode 1945 tot 1962.

Hiermee stellen wij hen present in ons midden.

Lied 1

The Mansions of the Lord

trompet

6

11

17

Opdat zij nooit vergeten zullen worden.

Zij die niet terug kwamen

Soldaat Beverdam vet.

Korporaal Bussink vet.

Luitenant Van Dijk vet.

Soldaat Van Foeken vet.

Soldaat Heijda vet.

Korporaal Hilgerink vet.

Korporaal Van der Horst vet.

Marinier Ten Hove vet.

Korporaal Kampinga vet.

Korporaal Keizer vet.

Soldaat Ottens vet.

Korporaal Veerhuis vet.

Sergeant Van Zuidam vet.

Soldaat Tanke De heren Dierink

Soldaat Schansert De heren Wolters

Soldaat Linneman Dhr. en mevr. Stegeman

Welkomstwoord

Namens de commissie Indië Monument Almelo wil ik hierbij iedereen welkom heten bij de herdenking van vandaag in het Hagenpark.

In het bijzonder heet ik welkom: namens de gemeente Almelo, burgemeester Gerritsen, de familie van Arend Wolters, de heren Dierink, dhr. en mevr. Stegeman en Ruud, zoon van Indië-veteraan Wim.

Dan zou ik u nu willen verzoeken voor zover dit mogelijk is te gaan staan voor het signaal "Geef acht" en de vlaggenceremonie.

Trompettist Martin Nieuwerth

Signaal 'Geef acht'

Vlaggenceremonie

Het Almelo's Mannenkoor onder leiding van Nick Moritz, zal nu "Here is to the heroes", een militair eerbetoon, ten gehore brengen.

Lied nummer 2

Here's to the heroes, those few who dare
Heading for glory, leaving a prayer
Here's to the heroes who changed our lives
Thanks to the heroes, free men son and wives

Here's to the heroes who never raised
They are the chosen, we are the blessed
Here's to the heroes who inside the heart
Here's to the heroes who do or died

Here's to the heroes who inside the heart
Here's to the heroes who do or died
Here's to the heroes who do or died

Here's to the heroes, those few who dare
Heading for glory, leaving a prayer
Here's to the heroes who changed our lives
Thanks to the heroes, free men son and wives

Here's to the heroes who never raised
They are the chosen, we are the blessed
Here's to the heroes who inside the heart
Here's to the heroes who do or died

Here's to the heroes who inside the heart
Here's to the heroes who do or died
Here's to the heroes who do or died

Welkomstwoord

Dames en heren,

Welkom bij de 21ste herdenking bij het Indië monument. Het monument, waar de namen van de 16 omgekomen Almelose militairen op genoemd staan.

Het thema van de herdenking is “voor vrede moet je vechten”

Zoals u zojuist hoorde bij het Dodenappél, is het de bedoeling dat de militairen die genoemd staan op de steen nooit vergeten worden. Zij verdienen ons diepe respect.

21 jaar geleden kwam dit respect onder meer tot uiting met de onthulling van het monument achter mij.

Met het verstrijken der jaren ontvallen ons veel veteranen. Het wordt steeds stiller om ons heen.

Ik zou allen graag bij naam noemen. Maar de lijst is inmiddels zo lang geworden, dat de herdenking te lang zou gaan duren. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Laten we dit jaar tijdens de minuut stilte ook extra bij hen stil staan.

1 persoon wil ik er graag uitlichten.

Dit gedeelte wordt door Erik Schipper voorgelezen.

Arend Wolters:

In 1948 werd hij samen met zijn vriend Gé opgeroepen om te dienen in Nederlands-Indië. Met heftige tegenzin besloten ze te gaan.

Op 11 februari 1949 vertrokken zij met de Kota Inten, met als eindbestemming Surabaya.

Aan dek vertelde Gé dat hij nooit meer terug zou komen in Nederland. Arend wuifde het weg, stelde hem gerust. Samen uit, samen thuis. "We nemen je mee terug Gé, ook al moeten we je aan de benen trekken om je mee te krijgen. Jij blijft daar niet."

Na aankomst in Indië werden beide vrienden gescheiden om elkaar na een dag weer te treffen in Kediri.

Het weerzien.... was op het kerkhof.

Gé was door eigen vuur omgekomen en al begraven.

De wereld van Arend stond stil.

Het heeft lang geduurd voordat Arend over Indië kon praten....

Het leek of hij zomaar ineens bij onze herdenking aanwezig was... ook al weten we allemaal

dat er in zijn hoofd

een heleboel moet zijn omgegaan,

voordat hij deze stap kon nemen.

Arend noemde zich in de dagen voor zijn overlijden "de mazzelaar".

Hij had Indië overleefd,

Trouwde met zijn jeugdliefde Gerda

En kreeg prachtige kinderen en kleinkinderen.

We hebben de eer gehad, hem.. op een heel persoonlijke manier te mogen leren kennen.

Gelukkig heeft hij, zij het op zeer hoge leeftijd, het Indië verleden kunnen delen met zijn zoons.

Vorig jaar heeft hij de herdenkingsrede laten schrijven en heeft zo een blijvende en diepe indruk achtergelaten.

Arend "de mazzelaar" Wolters...overleed op 23 april 2019 in de leeftijd van 90 jaar.

Voor allen die ons de laatste jaren ontvallen zijn, rust in vrede.....

Het thema van dit jaar “voor vrede moet je vechten” lijkt tegenstrijdig te zijn. Dat is het niet. Vrede is hard werken. Vrede is niet vanzelfsprekend. Vrede daar moet je altijd moeite voor doen.

Het is dit jaar bijna 80 jaar geleden dat Almelose militairen op de Grebbeberg het leven lieten, we zijn volgend jaar 75 jaar bevrijdt, het is 70 jaar geleden dat de verhalen in Indonesië ophielden maar nog een tijd in Nieuw Guinea door gingen. Almelose militairen hebben sindsdien meegedraaid in vele missies om voor vrede op te komen.

Het bereiken en bewaren van vrede is een topprestatie.
Het vechten tegen onrecht, klein of groot, is elke dag nodig.
Voor behoudt van cultuur, vrijheid van meningsuiting en democratie is het waard om te vechten.

Iedereen is het er over eens dat oorlog nooit weer mag gebeuren, maar berichten van over de hele wereld geven aan dat ingrijpen soms noodzakelijk is .

Bijna iedereen is in vredetijd pacifist en voor ons bestaat deze optie al weer 75 jaar, daar mogen we trots op zijn. Maar we moeten daar met name zuinig op zijn.

Het is vreemd te zien dat kinderen van nu nog maar weinig weten van de tweede wereldoorlog en al helemaal niets over de oorlogen die er na volgden. Dat er toch best snel vergeten wordt door de massa. Terwijl het individu dat door de oorlog is aangetast het niet meer kan of wil overbrengen, omdat het nog steeds tot zijn of haar dagelijkse realiteit behoort.

Straatnamen die vol eerbetoon zijn aangebracht om met de juiste bedoeling de naamsbekendheid te houden, kunnen helaas het verhaal achter de naam niet vertellen en zo schiet het verhaal en de persoon erachter al gauw toch nog de vergetelheid in.

Elke geheugensteun over dat het de moeite waard is om met respect, liefde en geduld met elkaar om te gaan vervaagd op den duur.

Wie weet nog wie Abraham Steenhagen was. En waarom hij vermeld staat op een straatnaam bord. Anders dat je bij het onderschrijf leest dat hij de oudst gesneuvelde Almeloër is. En wie weet hoeveel Almelose slachtoffers er zijn gevallen in de tweede WO op de Grebbeberg. Er waren er naast deze Abraham Steenhagen op zijn minst nog 3.

Wie kent het verhaal achter de namen op het 4 mei monument.

Wie kent de verhalen achter de namen op het Indië monument.

De namen van gesneuvelden die ver van hier begraven liggen op de erevelden van Indonesië.

Zij streden voor orde en vrede en betaalden daarvoor de hoogste prijs.

We roepen heel vaak, opdat we nooit vergeten ... goed bedoeld. We zijn twee minuten stil. En dat is goed. Maar hoe houden we het zo dat bij dat gevoel het besef blijft dat iedereen zijn zegje mag blijven doen zonder dat deze bewust mensen beledigd. Je verdiend immers respect door het ook zelf te geven.

De impact van oorlog is enorm. Zelfs in vreedstijd moet je knokken om vrede te behouden. Laten we lief zijn voor elkaar. En proberen te begrijpen waarom militairen zo belangrijk werk doen. Want dat doen ze.

Dus ja..... VOOR VREDE MOET JE VECHTEN, dat zal zelfs de grootste pacifist met mij eens zijn.

Ik wens u een waardige herdenking!

Het lied Halleluja, welke nu ten gehore gebracht wordt, wordt gezongen door zangeres Kira ten Bulte.

Lied nummer 03

Ruud, zoon van Indiëveteraan Wim zal nu het eerste gedeelte van de herdenkingsrede voordragen. Mag ik Ruud uitnodigen om de herdenkingsrede uit te spreken?

Herdenkingsrede deel I

Goedemiddag allemaal. Het is hartverwarmend om zoveel mensen hier bijeen te zien. Bij deze herdenking van Indië slachtoffers en veteranen. Mijn naam Ruud en ik ben de zoon van Wim.

Wim is geboren op 18 juni 1925 en is opgegroeid in een typisch turf dorp in de omgeving van Almelo.

Er zijn, om maar met de deur in huis te vallen, geen banden tussen onze familie en Indië. Met uitzondering van Wim. Die moest als dienstplichtig korporaal naar Indië. Hij is daar van september 1946 tot oktober 1949 aanwezig geweest. En ik wil graag iets vertellen over zijn leven. En zijn ervaringen in Indië. Omdat ook Wim slechts zeer weinig heeft verteld doe ik dat aan de hand van wat schetsen in bewaard gebleven brieven en uit enkele boeken.

Wim heeft een groot deel van zijn vroegere jeugd doorgebracht onder crisis omstandigheden. Immers gedurende de gehele periode van de dertiger jaren heerste, zeker onder de arbeiders in Nederland, armoede. Het was de periode waarin Nederland de gouden standaard wilde vasthouden. De gulden moest hard blijven, en dat ging ten koste van de welvaart van duizenden, tien duizenden mensen.

Wim werd in die periode opgeleid tot metaal bewerker. En toen dan ook de Duitse bezetter in de tweede wereld oorlog er achter kwam dat hij kon draaien en frezen, werd hij gesommeerd om in Duitsland te gaan werken. Voor een arme piepjonge arbeider uit een eenvoudig turf dorp was er geen mogelijkheid om onder te duiken, of zelfs maar te weigeren, en dus kwam hij in september 1943 aan in Zella-Mehlis, een klein wintersport dorp in Thüringen in Duitsland. En moest daar als draaier werken in een fabriekje. Pas nadat ze bevrijdt werden door de Amerikanen en het gebied overgedragen zou worden aan de Russen, is Wim vertrokken naar Nederland. Na een avontuurlijke reis kwam hij volledig berooid en platzak thuis. Hij hield in de periode van de terugkeer naar Nederland een soort dagboek bij. En vertelde later over zijn belevenissen in Zella-Mehlis. Hij deed daar niet geheimzinnig over.

Hij kwam na zijn terugkeer in dienst bij Stoomspinnerij Twente in Almelo. Hier niet al te ver vandaan. Het gebouw staat nu onder de naam Twente Centrum bekend. En al in juli 1946 werd hij eervol en op eigen verzoek ontslagen wegens "militaire dienst".

Want Nederland moest de economische en politieke belangen in de Oost verdedigen tegen Soekarno en zijn bevrijdingsleger. Politiek gezien was het in die tijd hoogst onwenselijk, dat men in Indië een eigen land en eigen bestuur nastreefde.

En helaas was de voorman van de Indische politici een man die had samengewerkt met de Japanse bezetter en Soekarno had de levens van tienduizenden Indische dwangarbeiders op z'n geweten. Overigens had ook Hatta samengewerkt met de Japanners. In Nederland werden beiden gelijk gesteld aan Mussert en waren dus niet direct de lieden waar men mee kon praten. En de door hun opgezweepte massa, vooral dan de jongeren, vergrepen zich aan alles wat buitenlands was: Nederlanders, Chinezen die de middenstand vormden, maar ook de Engelse militairen die de orde na de Japanse capitulatie moesten bewaren. Het was een bandeloze tijd van moord en doodslag.

Om de Nederlandse belangen, maar meer nog ter bescherming van de inwoners van Indië, was het wenselijk dat Nederlandse soldaten die taken van de Engelsen gingen overnemen. Er werden vrijwilligers naar Indië gezonden.

Als gevolg van die insteek werden ook lichten dienstplichtigen opgeroepen en getraind. Omdat er bijna geen materiaal was, was de militaire opleiding niet helemaal optimaal te noemen.

Wim kwam in de kazerne in Assen terecht en werd ingelijfd bij 3-12 RI. Onderdeel van de "Zeven december" divisie die volledig naar Engels voorbeeld werd gevormd. Compleet met mascotte (een geit) en drumband en de hele rataplan.

Als korporaal bij de ondersteunings-compagnie bediende Wim een zogenaamd PAG kanon: een pantser afweer kanon. Een zesponder van Engelse makelij. Het kanon werd voortgetrokken door een even Engelse carrier: een Lloyd carrier. Die zesponder was op zich een goed wapen, mits men dicht genoeg bij vijandelijke tanks kon komen. De carriers zelf waren slechts licht gepantserd en de Engelse soldaten hadden in Tobroek de voertuigen al voorzien van teksten zoals: "niet op schieten, slechts dun blik".

Bij aankomst in Indië heeft mijn vader dan ook direct extra stalen platen op de zijkanten van de carrier gelast, om nog enige bescherming tegen kogels te kunnen genieten. Kwajliker was dat zo'n carrier aan de bovenzijde geheel open was. Een goed gemikte handgranaat kon dan ook het hele geval en de bemanning

vernietigen. Een levensgevaarlijk ding dus, voor de soldaten die ermee moesten vechten.

Wim arriveerde in 1946 in Indië. Er zijn nog foto's van zijn aankomst in Sabang. Een eerste kennismaking met het land. Aardig is dat in zijn compagnie ook een Almeloer zat: Hr. Zandhuis, sommigen onder U niet geheel onbekend. Er werden opgewekte brieven geschreven. Enkele citaten daaruit wil ik U niet onthouden:

“Deze week druk ik hem lekker. We zijn hier op vakantie, dus slapen we in een tent...”
En: “We mogen de kampongs niet in. Daar is trouwens niks te doen...”

Op een foto zitten twee luie soldaten voor een oude legertent. De stoelen zijn gebietst, georganiseerd in de kampong. Voor de verlichting van de tent ('s avonds was het echt heel donker in Indië) werd gebruik gemaakt van enkele lege blikjes van gecondenseerde melk en een beetje benzine of petroleum. Elektrische verlichting of zaklantarens waren er niet.

De soldaten van 3-12RI kwamen terecht in Batavia. Na enige weken acclimatiseren werden ze verder naar het oosten gebracht en gelegerd in Krandji. Nu moet U weten dat er een belangrijke oost-west verbinding op Java is, die de Postweg wordt genoemd. Die weg verbond de hoofdstad met de meer oostelijke gebieden en streken. En parallel aan die Postweg werd later ook een spoorverbinding aangelegd. Krandji lag aan die spoorweg en was bovendien een grensplaats tussen het door de Nederlanders beheerste gebied en dat van de peloppers, want laat ik ze zo maar noemen.

De ondersteunings-compagnie had als taak om te dienen als stations bewaking. Bovendien vormden ze een soort douane. Ze controleerden het treinverkeer en de passagiers en zochten naar contrabande.

En, belangrijker, ook de Indische politici zoals Hatta, Sjarir, en Sjarifoeddin reisden regelmatig langs Krandji, op weg naar, of afkomstig van de onderhandelingstafel in Batavia. Volgens mijn vader gedroeg alleen Sjarifoeddin zich als een echte pelopper. De anderen hadden een duidelijk hoger beschavingsniveau.

Uiteraard had de tegenpartij al snel door dat die treincontroles lastig waren. En dus stapten alle controversiële figuren een paar kilometer voor Krandji uit de trein. Passeerden dan lopend de grens en het station en de bewaking, en stapten verderop op Nederlands gebied met hun smokkelwaar en wapentuig weer in de trein.

Daar moest tegen op worden getreden. En dus ging het gehele carrier peloton een paar kilometer voor Krandji een controle organiseren. Het verhaal gaat dan, dat de

trein met snelheid doorreed en zich niets aantrok van de Nederlandse pogingen om hem te stoppen. De soldaten wilden direct daarop de trein doorzeven. Dat is niet gebeurd omdat de machinegeweren nog niet in stelling waren gebracht.

Later bleek dat men heel toevallig het leven had gered van vele bekende onderhandelaars want bijvoorbeeld Sjahir en z'n gevolg zaten in die trein en hadden gemakkelijk het leven kunnen verliezen. Je vraagt je onwillekeurig af, hoe het verder zou zijn gegaan, als die groep daar en op dat moment was omgekomen.

Die spoorweg leidde ook tot andere problemen en probleempjes. Het gepelopperte had bedacht om de rails los te schroeven om die dan met karbouwen van het talud te trekken. Om zo de belangrijke treinverbinding lam te kunnen leggen. Als remedie moest de ondersteunings-compagnie wacht lopen. In het stikgedonker, struikelde Wim tijdens zo'n controle over een paaltje, beschadigde daarbij zijn scheenbeen en kwam daarop in het ziekenhuis te liggen.

Jaren, jaren later, in de tachtiger jaren van de vorige eeuw, kreeg men een nieuwe dominee in het turf dorp. En die was van Javaanse afkomst. De dominee kwam op bezoek bij Wim. In de schuur zaten beiden genoeglijk te praten, toen ik binnen kwam. Een dominee en een gemeentelid. Ze haalden herinneringen op. De dominee had in Bogor gewoond. En als reactie vertelde Wim dat hij daar ook geweest was, maar dan als soldaat. En dat hij, ten gevolge van de met karbouwen gepleegde spoorweg sabotage, daar een tijdje in het ziekenhuis had gelegen. Waarop de dominee bekende dat hij als jongetje diezelfde karbouwen had gebruikt om de rails van het talud te trekken...Het kan verkeren.

Zoals gezegd, de nachten in Indië waren donker. Je kunt je iets voorstellen over hoe de Nederlandse soldaten op wacht moesten staan. Donker en met geheimzinnige geluiden en de mogelijkheid dat de tegenpartij ruzie ging zoeken. Ook de vele vuurvliegjes maakten het er niet makkelijker op. Vele malen was het kamp in rep en roer als de wacht op een van die vliegjes schoot. Wim stond ook vaak op wacht, en tijdens een van die nachten, bewoog er een lichtje. Als snel dacht hij, dat is geen vuurvlieg, maar een bende die ruzie zoekt. De Lee Enfield werd geladen, gericht en afgeschoten. En prompt verdween het lichtje. De volgende ochtend kwam er wel een Indische boer op bezoek met een kapotgeschoten hand. Die had op het land gewerkt, en een lichtje gemaakt....

Reken maar, dat je je dan beroerd voelt. Die Lee Enfield werd door mijn vader trouwens links afgeschoten. Want hij had een slecht rechteroog. De toenmalige keuringsarts wilde hem per se goed keuren voor dienst in de tropen en schreef een briefje: links leren schieten svp. En Wim kon gaan....

Al snel werd duidelijk dat er iets meer moest gebeuren en werd de zgn. eerste positionele actie gestart. 3-12RI hoefde niet met de speerpunten van de aanval mee. Wel werd bijvoorbeeld een speciale actie op touw gezet om de bruggen over de kali bij Tjitaroem heel in handen te krijgen. Naast de inzet van een speciale stoottroep onder commando van de luitenant Bavinck en zijn HAMOTS-hare majesteits ongeregelde troepen, werd ook een trein met soldaten in de richting van de bruggen gestuurd. Voor de locomotief waren twee losse platte wagons aanwezig. De achterste bevatte een PAG kanon, en ik denk dat, dat kanon van de ondersteuningscompagnie was. Het kanon was met zandzakken omhuld en kon met een paar nijldige klappen, alle tegenstand op het spoor ten einde brengen.

De bruggen werden zonder schade veroverd en de trein stopte op het station van Tjekarang om water in te nemen. En op dat moment kwam er van de vijandelijke zijde een losse locomotief aanrollen. Die knalde bovenop de opmars trein. Foto's in het album van Wim laten het resultaat zien: een verwrongen massa staal en zandzakken met daarboven uit de loop van het kanon, die als een waarschuwend vinger omhoog stak. Gelukkig vielen er geen doden of gewonden. De trein was nl. net verlaten.

Al snel werd een bestand over een gekomen. Dat lijkt positief, maar Wim had hele andere ervaringen met bestanden en wapenstilstanden:

“We hebben nu al een heel stuk van Java gezien. En gedurende die hele zgn. oorlog geen schot gelost. Maar het is amper wapenstilstand of we schieten bijna elke dag. Vorige week zondag was de loop zelfs zo heet dat ik hem haast niet meer kon vasthouden. ...”

“In totaal hebben we na de wapenstilstand 3 nachtelijke aanvallen gehad plus enkele schermutselingen overdag. De eerste maal dat we zoiets hadden, kwamen we bij een kampong. Op veilige afstand begonnen ze ons te beschieten. Het enige resultaat was voor hen was dat we de kampong begonnen te trakteren op projectielen van onze PAG kanonnen. We hadden toevallig de windbuks bij ons. Schoten eerst een school in puin, toen enkele huizen. Vanuit die kampong, Sedong-Lor, hebben we na die tijd geen last meer gehad.”

Je kunt je nu, anno 2019, wel voorstellen wat dit allemaal teweeg bracht in de jonge Nederlandse soldaten. Was er eerst nog sprake van vrolijke en onschuldige berichten in de brieven, zien we de toon duidelijk veranderen. En bedenk...lang niet alles werd naar huis geschreven. Veel werd toen al verzwegen.

Ook het verlies van kameraden kwam hard aan. In de periode van het bestand kwamen veel soldaten om het leven. Door aanslagen en schoten wisselingen. Je proeft in de brieven dat Wim er een andere mening er op na ging houden. Zowel de

politiek, alsook de tegenstanders, worden anders genoemd en beschreven. Kennelijk raakten de soldaten gedemotiveerd. Hadden ze eerst nog het idee dat ze nuttig werk deden, veranderde dat in de jaren 1948-1949. De verliezen stegen en openlijk vroeg men zich af, waarom?

Wim schrijft in december 1948: "de jongens zijn op, doodop. Want het zwaarste karwei was voor ons, altijd. De stoottroepen van de EM, de expeditionaire macht, hebben het hoogste aantal doden, dan komen wij met 32 man. Van de 800 man, waar we hier mee kwamen, kunnen er nog 200 alle diensten doen, de rest is ziek, afgekeurd of gesneuveld."

Het Almelo's Mannenkoor onder leiding van Nick Moritz, zal nu "Tebe Poem, "Tot u zingen wij" ten gehore brengen.

Lied nummer 4

Tebe poem

Tebe blagoslovim

Tebe blagodarim, Gospodi,

i molimtisja

Bozhena

Ruud, zal nu verder gaan met het voordragen van het tweede gedeelte van de herdenkingsrede.

Mag ik Ruud uitnodigen om dit te doen?

Herdenkingsrede deel II

Tijdens de kerstdagen van 1948 begon de tweede politionele actie. 3-12RI werd nu wel als speerpunt ingezet om Bantam, in het westen van Java, te bevrijden of zo U wilt te bezetten. Wim kwam uiteindelijk in Serang te liggen en deed later dienst als brugbewaker bij Kopo. Tijdens de acties vielen er aan Nederlandse zijde geen slachtoffers.

Na een nieuwe bestandsovereenkomst, begon het oude leventje van aanslagen weer. Letterlijk leest het: “ze hebben ons nu de heilige oorlog verklaart, dan worden ze zo fanatiek dat ze met messen en klewang tegen de pantserwagen opvliegen.”

“T' is tegenwoordig een rotzooitje. Van de week probeerden ze om het hoofdkwartier van onze ondersteunings-compagnie de lucht in te sturen met een bom. Ze lieten het ding op zo'n 100 meter van het huis springen, maar waren zo goochem om hem in de diepe sloot te leggen zodat de luchtdruk omhoog ging en het huis dus nergens last van had. In Serang waar ik nou lig zitten ook waarnemers van de “Commissie van Goede Diensten”. Ik wou dat ze daar eens een bom lieten springen, wat zou ik een lol hebben.....”

Dat de sfeer en instelling nog meer veranderde bij de Nederlandse soldaten lezen we ook in latere brieven terug:

“Wat mij betreft mag dit volk elkaar gerust uitmoorden, als ze daar zin in hebben. T 'is mij niet duidelijk waarom ik speciaal uit een Twents dorpje hier na toe moest komen om te zorgen dat meneer Salem z'n buurman Aleikum de nek niet omdraait en dan ook nog de kans lopen dat ze beiden mijn dierbare lampje uitblazen...ook als je 5 minuten in alle ernst deze dwaze vertoning beschouwd ben je tevens gek...”

En dan, eindelijk, wordt het schijnbaar op het laatst, wat rustiger. Opeens lezen we ook over bezoeken aan bioscopen en Batavia. Meester Cornelis en plantentuinen. Zwemmen aan de kust van Bantam. We zien op de bijbehorende foto's prachtige stranden met palmbomen. Boottochten werden gemaakt. Maaronderhuids bleef het kriebelen.

“Ik ben deze week weer eens een dag voor m'n plezier naar Batavia geweest. We liepen over de straat met het geweer op de schouder. Echt stoer zoals dat een frontsoldaat betaamt. Bij het passeren van een restaurant schoot een oude heer op ons af en hield ons aan. Jullie lopen daar zo met je geweer te sjouwen....zou je daarom geen zin hebben in een kop koffie??? Ga dan maar mee. Nou, we stonden verstomd. De eerste maal in m'n drie jaar tropen ervaring dat een Hollandse burger me uitnodigde voor een kop koffie...”

Ook in het leger zelf was men zich terdege bewust van die veranderde situatie.

“Voor de afwisseling is er weer eens een bestand afgekondigd. Maar neem evenwel geen risico's. Als er een pelopper voor m'n loop komt vraag ik niet of hij een wapenstilstand heeft. Hij mocht er eens niet aan mee doen. Net als onze luitenant deze week: De kapitein belde op: Ga eventjes naar die en die kampong want daar zit een bende met wapens. Verrek maar, dacht de luit. Ik heb geen zin om me nu

nog voor m'n hoofd te laten schieten, en hij ging niet. Dat had hij twee jaar geleden al moeten zeggen. Waren we nu niet zo mager geweest."

Op het laatst van augustus 1949 is de gehele ondersteunings-compagnie gelegerd in Batavia, op weg naar huis. Ze deden wat aan het beschermen van monumenten en bewaakten ook de gevangenen in de gevangenis. We lezen dan een opvallend stukje:

"En t' is een mooi plaatsje met een gevangenis. T 'mooiste is dat we soldaten moeten bewaken. O.a. de deserteur Hogenkamp die indertijd hier in Batavia alles in rep en roer bracht met z'n springstof aanslagen..."

Begin oktober schrijft Wim dan een laatste brief uit Indië: "En dit is dan het laatste postblad wat je vanuit Indië van me krijgt. En tevens de laatste die ik met de pen schrijf. Die is nu totaal versleten. Reden waarom ik met potlood verder ga..."

Voordat ze op boot naar huis gaan volgt nog een afscheid van alle omgekomen kameraden op Menteng Poeloe:

"Gistermorgen hadden we een eenvoudige plechtigheid op het ereveld. Op de graven van onze eigen doden werd een krans gelegd. Achtentwintig doden. Terwijl er ook nog een stuk of zeven Indonesische soldaten, die bij ons waren ingedeeld , gesneuveld zijn. Niet veel , denk je misschien, maar ze zijn allemaal gesneuveld tijdens de wapenstilstand..."

"T' is een mooi kerkhof. T' ligt enigszins op een heuvel buiten de stad."

De herdenking, die we hier en nu in Almelo mochten meemaken, is daar weer een echo van. En persoonlijk hoop ik dat we deze herdenking nog vele jaren mogen voortzetten.

In de brieven zien we dat er in het begin van de tropentijd van mijn vader nog enig enthousiasme aanwezig was om een taak volbrengen en het Indische volk te helpen. De orde en rust moest hersteld worden. Later verandert de toon in z'n brieven. De tegenstanders worden omschreven met termen die ik hier in het openbaar niet kan herhalen. Er is sprake van onverschilligheid. En kennelijk is daar op de boot naar Nederland, uitvoerig met elkaar over gesproken. En is afgesproken om te zwijgen.

Ruim zesduizend Nederlandse soldaten verloren hun leven in het conflict. En aan Indonesische kant zijn het er misschien wel 100 000. Een Nederlandse minister Mansholt erkende na tientallen jaren dat de politiek m.b.t. Indonesië volledig had gefaald.

Wim sprak maar heel weinig over z'n Indië tijd. Of het moest zijn over bepaalde vrolijke gebeurtenissen. Terwijl hij over de tijd in Duitsland, in Zella Mehlis wel vertelde....En er, na die Wende, zelfs naar toe reisde. De behoefte om naar Java terug te reizen was volledig afwezig, ondanks aandringen van zijn kinderen.

Ik noemde net de deserteur Hogenkamp. Aangevend dat er ook Nederlandse soldaten waren die overliepen naar de Indonesische zijde. Ik meen dat het er in totaal een stuk of 20 zijn geweest. Daar heb ik wel eens met mijn vader over gesproken. Gek genoeg, had hij daar helemaal geen grote problemen mee. Die soldaten, dacht hij, hadden daarvoor hun redenen die soms politiek van aard waren, maar soms ook t.g.v. een crises situatie. Maar, geen van allen trokken na het overlopen, daarna nog ten strijde tegen het Nederlandse leger.

Er was maar 1 grote uitzondering op die regel. Dat was iemand die overliep om het avontuur. Die iemand nam ook heel bewust de wapens **wel** op tegen de vroegere kameraden. Liet Nederlandse soldaten in een hinderlaag lopen. Liep bijvoorbeeld ongewapend en in Nederlands uniform langs een verlaten weg, zodat, als er een Nederlandse truck aankwam, deze stopte om te vragen of er hulp of vervoer nodig was. Die wagen werd dan vervolgens van dichtbij overvallen en beschoten.

Mijn vader was daar begrijpelijkerwijs zeer uitgesproken op tegen. En het deed hem echt pijn, dat later een bekende Nederlandse politicus het gesprek met deze landverrader aanging. Een politicus die voor de camera's met die overloper koketteerde en meende daar winst uit te kunnen halen. En daarbij vele Indiëgangers vrijwel achteloos en kei en keihard op het hart trapte.

Later, veel later, kwamen er bijeenkomsten van de veteranen. En daar ging Wim trouw heen. Ontmoette dienstmakkers, maar ook vroegere bevelhebbers. En werden de doden herdacht. Er was zelfs een eigen krantje: In het vizier, heette het. En rond het jaar 2000 werd daarin door Wim een gedicht geplaatst, welke ik U niet wil onthouden:

Noa vieffig joar en is in het dialect van onze streek geschreven:

Zie komt zo noe en dan nog samen

Det neumt ze dan een reünie

As ze mekare wier kunt treffen

Dan zint ze as een kind zo bliej.

Het is noe vieffig joar elene.

Dat ze verplicht zint op e-leid.

Te denen as soldaat in t leger.

Oons laand was nog maar pas bevrijd.

Ziej mussen deenst doon in de tropen,

T Nederlands Indië van toen.

Heer wark was zwoar en mangs gevaarlijk,

Toch bleefn ze heer plicht doar doen.

Ziej wodt noe deur bepoalde meensen

Belasterd en gemeen beticht.

Det dut heer zeer, want ziej hebt joaren

In groot gevaar edoan, heer plicht.

Ziej kwaamn noe wier bieje mekare,

En 't eerste wat ze gungen doon

Det was de doden te gedenken.

Det is veur heer al heel gewoon.

Mar aaltied is det wier arg meulijk
Oen makkers dee verget iej neet.
Iej haalt ze zo nog wier veur oogn
En iedre keer dut 't weer verdreet
Zo'n reunie hef grote weerde.
Want alles wat oe hef eraakt,
Doar muj toch mangs is oaver proaten
Met leu dee t zelf hebt met e-maakt.

Wim kreeg op latere leeftijd last van dementie. En hoe raar het ook klinkt, toen kwamen de dingen van Indië toch nog naar boven. Zo heb ik in mijn hele leven nauwelijks Maleis van hem gehoord. Soms kwam er een woord over zijn lippen, maar nooit een tekst of zelfs maar een verhaal.

En toch, op het laatst in het ziekenhuis, werd opeens een heel verhaal in het Maleis verteld tegen een Japans uitziende verpleegster, en het is zo jammer dat we geen idee hebben kunnen krijgen waar dat over ging.

En nu, anno 2019 herdenken wij hier de gevallenen. Maar evenzeer moeten we denken aan al die soldaten, die **wel** thuis kwamen na hun tropentijd. Al degenen die bijvoorbeeld voor de rest van hun leven letterlijk waren getekend door verlies van gezondheid. Al die soldaten die verminkt terug kwamen en voor de rest van hun leven invalide waren, hetzij geestelijk hetzij lichamelijk.

En bovenal, herdenk ook al die soldaten die wel “gewoon” terug kwamen en op de een of andere manier het normale leven weer oppakten. Begeleiding of zelfs maar hulp was voor die groep niet aanwezig. En soms zelfs werden ze tegen gewerkt; omdat ze in Indië hadden gediend.

Slot

Mijn naam Ruud en ik ben de zoon van Wim. Wim is geboren op 18 juni 1925 en is opgegroeid in een typisch turf dorp in de omgeving van Almelo.

Er zijn, om maar met de deur in huis te vallen, geen banden tussen onze familie en Indië. Met uitzondering van Wim. Die moest als dienstplichtig korporaal naar Indië.

Ik heb zelf geen speciale band met het land. Ben er nooit geweest, en heb ook geen wens om dat land te bezoeken.

Maar.....het dat zal voor kinderen van Indië veteranen herkenbaar zijn, **waarom** krijg ik dan toch elke keer weer een vreemd gevoel van heimwee, als ik iets lees, zie of hoor over Nederlands Indië???

Het koor, zal nu "Het Indische Onze Vader" ten gehore brengen.

Lied nummer 5

Het Indische Onze Vader

Onze Vader die in de hemel zijt,
geheiligd word' Uw naam.
Onze Vader die in de hemel zijt,
laat komen laat komen Uw rijk.
Uw wil, Uw wil geschiede,
op aard, als in de hemel.
Uw wil geschiede op aarde,
als in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons schulden,
gelijk ook wij vergeven
onze schuldenaren.
En leid ons niet in bekoring,
maar verlos ons van het kwade.
Amen, Amen.

Zo meteen wordt het signaal "Taptoe" geblazen, hierop volgt 1 minuut stilte.

Na deze minuut stilte zingen we gezamenlijk het eerste en het zesde couplet van het Wilhelmus.

Mag ik u verzoeken hierbij voor zover het mogelijk is te gaan staan?

Trompettist

Signaal Taptoe

1 minuut stilte

Lied 6

Het Wilhelmus

Eerste couplet

Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,
den vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den dood.
Een prinse van Oranje
ben ik, vrij, onverveerd,
den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd

Zesde couplet

Mijn schild ende betrouwen
zijt Gij, o God mijn Heer,
op U zo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer.
Dat ik doch vroom mag blijven,
uw dienaar t'aller stond,
de tirannie verdrijven
die mij mijn hart doorwondt

Dan volgt nu het dankwoord en de afsluiting van de herdenking met het defilé langs het monument.

Graag geef ik voor het dankwoord het woord aan de voorzitter Theo Mäkel.

Dankwoord

Dames en heren,

Voordat ik over ga tot het dankwoord wil ik melden dat het verslag van deze herdenking is opgenomen en vanavond om 21.00 uur wordt uitgezonden op AAFM.

Graag wil ik ALLE personen bedanken, die hebben meegewerkt om deze bijeenkomst tot een waardige herdenking te laten verlopen.

- Burgemeester van Almelo, de heer Gerritsen ;
- Ruud voor het verzorgen van de herdenkingsrede;
- De Almelose veteranen die de erewacht en de vlaggenwacht hebben verzorgd;
- De heren van de Sociëteit veteranen Enschede voor het verzorgen van het dodenappél;
- De heren Dierink en Wolters en de heer en mevrouw Stegeman voor het mede verzorgen van het Dodenappél;
- De trompettist, de heer Nieuwerth;
- De gastvrouwen: mevrouw Coster, mevrouw Vijfschaft en mevrouw Mäkel;
- Albert Hendriksen van AAFM voor de verzorging van de muziek en het ter beschikking stellen van de geluidsapparatuur en de uitzending;
- Alle personen van de gemeente plantsoendienst onder leiding van de heer Kamp;
- Almelo Promotie voor het bijstaan in de organisatie van de herdenking;
- De mensen van de EHBO;
- De Bloemenshuur voor het beschikbaar stellen van de twee tenten;
- De mannen van de legervoertuigen van Keep them Rolling, die wederom een extra dimensie aan de herdenking hebben gegeven;
- Het Almelo's mannenkoor onder leiding van de heer Nick Moritz;
- Kira ten Bulte voor haar muzikale bijdrage;
- De kerk 'de Bleek' voor het ter beschikking stellen van de ruimte;
- De wijkagent en zijn mensen die ons zo veilig mogelijk hebben gehouden;
- De verkeersregelaars van Goed Geregeld Rijssen en Almelo Promotie;
- De gemeente Almelo voor een financiële bijdrage;
- De personen die uit naam van zichzelf – anoniem – of via hun stichting of vereniging ons een financiële ondersteuning hebben doen toekomen;
- Ook een dank aan u allen die bij deze herdenking aanwezig wilden zijn.

Wilt u na de herdenking nog eens nalezen wie er allemaal hebben meegewerkt aan het programma van de herdenking, wie de sprekers waren of wilt u de uitgesproken

redes en het gedicht nog eens nalezen dan kan dit (vanaf 5 dagen na de herdenking) via onze website www.indiemonumentalmelo.nl .

De foto's die gemaakt zijn door onder andere fotograaf Coen Mulder van de TwentseFotoSite tijdens deze herdenking zullen ook hier te vinden zijn. Waarvoor ook onze dank.

Afsluiting

Hierbij zijn we bij het einde van de herdenking aanbeland en rest ons alleen nog het defilé langs het monument. Ik wil u allen graag uitnodigen om na het defilé in de kerk 'de Bleek' hier schuin achter u onder het genot van een kopje koffie nog even wat na te praten.

Ondanks de subsidie van de gemeente Almelo en de medewerking van eerder genoemde mensen en instellingen hebben wij verder geen sponsors. Onze kosten zijn hierdoor soms net wel of soms net niet dekkend. Daarom vragen wij u om een financiële ondersteuning. Dit kan gedeponereerd worden in het mandje waar we in de zaal tijdens het koffiedrinken mee rondgaan.

Wij danken u allen voor uw aanwezigheid!

Mag ik burgemeester, de heer Gerritsen, als eerste verzoeken en hierna alle andere aanwezigen, voor het defilé langs het monument?

